

Dzel Okullar Konusunda I. T. O. Senatosunun Görüşü

I.T.Ü. Senatosu özellikle mühendis ve mimar yetiştiren özel yüksek okullar konusunu, genellikle yüksek teknik öğretimi ve özel olarak İstanbul Teknik Üniversitesini yakından ilgilendirmesi bakımından inceleyip görüşünü belirtmeyi, kendi öğretim üyeleri, üniversitenin fonksiyonu ve ilgili makamların dikkatini çekme bakımından zorunlu görmüştür.

Bu okullarda görev alan öğretim üyeleri ve yöneticilerin izin işlemleri ve başka vesilelerle de üzerinde durulan konunun incelenip senatoya getirilmesi, Senatonun Reform komisyonlarından biri olan «Teknik öğretimin genel problemleri» komisyonuna havale edilmiştir. Komisyonun hazırladığı raporun ve senatonun 3 oturumunu işgal eden görüşmelerin ışığı altında aşağıdaki görüşler tesbit edilmiştir :

Hızlı bir kalkınma hamlesine geçmesi zorunlu olan memleketimizde çeşitli dallarda yetiştirilmesi gereken, mühendislerin, çok sayıda resmî teknik okul açılmak suretiyle Devlet tarafından yetiştirilmesi ön görülmüş iken, üzüntü ile belirtmek gerekir ki Hükümetler uzun süredir bu yönde hiç bir etkili çalışma yapmamışlardır. Resmî mühendislik okulları ve fakültelerinin açılıp gelişmesini önleyen mevzuat engellerinin hâla kaldırılmaması ve gereken kanunların çıkarılması yanında bu tip kamu müesseseleri için en önemli problem olan yeni öğretim üyesi yetiştirme alanında da teşvik edici hiçbir müspet teşebbüs mevcut değildir. Hükümetin yeni imkânlar yaratmamasına karşılık mühendis olmak İstiyenlerin gerek ekonomik ve gerekse sosyal etkilerle çoğalması, bunun yanında bu dallarda öğrenim yapmak için malî bir potansiyelin de mevcudiyeti özel teşebbüsü, özel mimar ve mühendis okulu açmanın kazançlı bir iş sahası olduğu kanısına getirmiştir Açılan özel okulların öğrenci sayısı toplamı daha şimdiden benzeri kamu kuruluşlarının toplam öğrenci sayısına ulaşmış bulunmaktadır.

Anayasanın 120. maddesinde «Ancak Devlet eliyle ve Kanunla kurulur» âmir hükmüne bağlanmış bulunan Üniversitelerde elde edilen unvan ve yetkilerin, hiç bir fark gözetilmeden, kâr gayesi ile kurulmuş özel okullarda da elde edilmesinin Anayasa maddesiyle nasıl bağdaştırılabildiği hukukçulara ve Anayasa Mahkemesine, resmî teknik okulları da ele alarak bu konunun kanunî dayanaklara oturtulmasını Millî Eğitim Bakanlığına bırakarak özel jnühendis ve mimarlık okullarının

a) İyi işleyip işlemedikleri,

b) Yeterli bilgi seviyesinde eleman yetiştirip yetiştirmedikleri,

c) Kamu yüksek öğretim kuruluşlarına zararlı olup olmadıkları,

d) Ne şekilde islah edebilecekleri ve alınması gereken tedbirler üzerinde durulacaktır.

a) özel Okullann İyi İşleyip İşlemedikleri .

Hepsi de ticarî şirket hüviyetinde olmak üzere, ilk olarak özel Dişillik Yüksek Okulu ve özel İktisadî Ticarî İlimler Okulları açılmıştır. Daha sonra da özel Mühendislik ve Mimarlık Yüksek Okullarıyla, çeşitli mühendislik dallarında öğrenim yapanların sayısı 10 u geçmiştir. Bu özel okullar bidayette Osmanlı devrinden kalma «Mekâtibi Hususiye Talimatnamesi» ne göre faaliyet göstermişlerken 10.6.1965 tarihinde çıkan 625 sayılı «özel öğretim Kurumları» kanununa tâbi olmuşlardır.

Bu okulların, orta öğretimi tamamlayanlardan başInU olup olmayacaklarına bakılmaksızın, parası olan herkese açık olması, kamu oyunda buralardan yetişeceklerin nitelikleri hakkında tereddütler uyandırdığı gibi, sosyal adalet hissini de zedelemiştir. Bu kuruluşların, öğretim elemanlarının çoğunu üniversite öğretim üyeleri arasından temin etmeleri, üniversitelerde reaksiyon yaratmış ve 1967 - 68 ders yılı başında boykot ve işgal olaylarında ortaya atılan reform İstekleri arasında özel okulların kapatılmaları veya devletleştirilmeleri yer almıştır.

özel okullarda, ders veren ve yöneticilikle meşgul olan öğretim üyelerinin, bilgileri ile de sabit olmaktadır ki : Bu kuruluşlar gerektiği gibi işlememektedirler. Hacimleri dar, sınıfları kalabalık, gerekli sosyal ve spor tesislerine sahip değillerdir, öğretim üyeleri «Yan gün» çalıştıklarından dersleri verir vermez okulu terkediler. Bu nedenle Öğrencilerin, hocalarıyla temas kurmaları ya çok sınırlı yada imkânsızdır.

b) Yeterli Bilgi Seviyesinde Eleman Yetiştirip Yetiştirmedikleri :

Kurucuların kâr gayesiyle, mühendis olmak yeteneğine sahip olmayan öğrencileri dahi okula kabul etmeleri, özellikle akşam bölümlerine düşük seviyelerin de kabulü, ileride mezun olacak mühendis ve mimarların niteliğine şimdiden gölge düzürmektedir. Nitekim mezun vermek durumuna gelen bazı özel okullardaki mezuniyet başarı yüzdesi, resmî okullara oranla çok düşük olmaktadır.

özel okulların bugünkü uygulama şekilleriyle göze çarpan başlıca kusurları şöyle sıralanabilir .

1 — 625 sayılı kanun eksiktir, boşlukları mevcuttur, özellikle denetleme çok yetersizdir. Millî Eğitim Bakanlığına bırakılan bu denetim bugün işlememektedir.

2 — Bu nedenle kurucular gereken yatırımı yapmamakta, kanununun 16. maddesi gereğince 3 ay önceden duyurmak şartıyla okulu kapayabilmektedirler. Dolayısıyla her an kârlı durumda kalmayı tercih etmektedirler.

3 — Ayrıca kanunla beraber 6 ay içinde çıkarılması öngörülen tüzükler bile henüz hazırlanmamıştır. Yani okullar başıboş, istedikleri gibi hareket etmektedirler.

i — özel okulların 5. yıl sonunda öğretim kadrolarını, en az 1/3 kadarını, kendilerine bağlı olarak kurmak zorunluğu kanunda mevcut olduğu (madde 21) halde, bu yönde yeterli bir teşebbüs olmadığı anlaşılmaktadır.

Sayılan bu ve benzeri nedenlerle yetiştirilen öğrenciler gerekli nitelikte ve sayıca başarılı oranda olmamakta, dolayısıyla- millî servetin ve emeğin israfı söz konusu olmaktadır/ Bu durumda ya seviyesi yetersiz elemanlar yetişecek, yahut da, bir çok gençlerin zamanları ve paraları boş yere harcanıp heba olacaktır

c) Kamu Yüksek Öğretim Kuruluşlarına Zararlı Olup Olmadıkları :

1 — Bu özel kuruluşlar öğretim elemanları ihtiyaçlarının büyük bir kısmını kamu kuruluşlarındaki öğretim üyelerinden «Yarı gün» düzeyinde yararlanarak karşılamaktadırlar. Üniversite öğretim üyeleri aylık ve tazminat toplamlarının yetersizliği sebebiyle, Üniversiteler Kanununun tazminattan vaz geçmek şartı ile haftada 10 saat dışarıda çalışabilme izninden yararlanarak bu özel kuruluşlarda görev almaktadırlar. Bu görevler makul ölçüleri aşmış, sınırlı olmayan akşam öğretimine de katılmakla haftada 10 veya daha fazla saate eriştiği zaman öğretim üyesinin Üniversiteye vermesi gereken çalışmasını ister istemez kısıtlamaktadır. Böylece makul ölçüleri aşan görev almalar sebebiyle bu özel kuruluşlar Üniversitelere zarar vermektedirler.

2 — Ders ve araştırma yanında idarî görevlerin de yüklenilmesin! öngören Üniversiteler Kanunu muvacehesinde, ücretsiz veya az paralı idarî görevlerle, bilhassa komisyon çalışmaları büyük çapta aksamakta, bu gibi fonksiyonel işleri yüklenenlere karşılık, sırf paralı işlere vakit ayıran öğretim üyeleri, her türlü dikkati ve kritiği üzerlerine çeker duruma girmektedir. Bu olumsuz durumun gelişmesi, Üniversite bünyesinde sarsıntı yaratmaya kadar gidebilir.

Yukarıda zikrolunan olumsuz etkilere karşılık, özel okullardaki öğretimin mümkün mertebe seviyeli yapılabilmesinde, tecrübeli Üniversite hocalarının dolaylı bir rolü olduğunu da kabul etmek gerekir.

d) Ne Şekilde İslah Edilebilecekleri ve Alınması Gereken Tedbirler :

Yukarıdaki açıklamalardan çıkarılacak sonuç, özel okulların hâlen içinde buldukları durumda uzun zaman bırakılmıyacakları ve kesin olarak İslah edilmelerinin zorunlu olduğudur. Yapılacak İslahatı (bazıları kısa, bazıları da uzun vadede olmak üzere) aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür :

1 — 625 sayılı kanun ele alınarak aksayan ve eksik olan kısımları düzeltilirken, gerekli tüzükler ivedilikle çıkarılmalıdır.

2 — özel yüksek okulların denetimi, ilgili üniversiteler senatolarının kuracakları bir «kurul» a verilmelidir. Etkin bir kontrol ve düzenleme, kadrolu, bilimsel ve teknik olanaklara sahip böyle bir merkezi organ tarafından sağlanabilir, özel okulların, lüzumlu açılma şartları ve önceden tespit edilmiş gelişme planlarına kavuşturulması bu suretle mümkün olabilir. Bu hususa esasen «Kalkınma planında da» işaret edilmiştir. (Sayfa 176).

3 — 625 sayılı kanununun 21. ci maddesi uyarınca, özel okullar 5 yıl içinde ihtiyaçları olan, öğretim üyelerinin en az 1/3 ünü yetiştirmek zorunluluğundadır. Bu husus titizlikle uygulanmalıdır. Bu arada özel kuruluşların stajyer ve doktora adayları olarak üniversitelerde eleman yetiştirmeleri mecburi tutulmalıdır. Devletin büyük fedakârlıkları ile yetiştirmiş elemanlarını ufak bir ek ücretle istediği şekilde kullanmanın moral bakımından sakıncaları olmak gerekir.

4 — özel okullarda yönetici ve öğretici olarak görev alan öğretim üyelerinin durumlarını 625 sayılı kanununun 21. maddesine uygun olup olmadığı Senatolar ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından titizlikle izlenmelidir, öğretim üyelerinin gece mesaisi de dahil, bu okullardaki haftalık ders saatleri toplamı hiç bir şekilde 6 yi, sadece proje veya laboratuvar halinde 8 i geçmemelidir. Bu husus dekan ve rektörler tarafından titizlikle kontrol edilmelidir. Bu sınırlamalar, özel okulların vakıf veya kamu kuruluşları halinde geçiş devreleri esnasında hocasız kalmaları endişesi sonucu bir miktar geniş tutulmuştur.

5 — Her özel okul için, detaylı ve kesin gelişme planları hazırlanmalı ve bunların uygulanma şekilleri, yukarıda söz konusu edilen «Kurul» ca denetlenmelidir. Bu merkezî organ ku-

rulup işe başlayıncaya kadar, yeni özel okul açılmasına müsaade etmemek yerinde olur.

6 — özel okullara girecek öğrencilerin sayıları, okulun imkânlarıyla orantılı olmalı ve mutlaka bir giriş imtihanına tâbi olmaları temin olunmalıdır. Bu arada üstün başarı gösterenlere karşılıksız burs verne imkânları da arttırılmalı ve özellikle fakir ve çalışkan öğrencilerin de bu okullara girmeleri desteklenmelidir. Üniversitelerarası Merkezî Sıralama İmtihani sisteminde belli puan tutturmayanların özel okullara alınmaması, alınacak tedbirler için bir ön adım teşkil eder.

7 — özel okullara alınacak öğrenci sayısını sınırlamak için, kamu kuruluşlarındaki yer ve öğretim üyesi imkanlarıyla karşılaştırmak, öğretici/öğrenci oranı gibi kriterler kullanmak kabildir. Bu gibi düzenlemeler madde 2 de öngörülen Merkezî Organ tarafından yapılır.

8 — Kalkınma planının verilerinden hareket edilerek her yıl çeşitli mühendislik kollarına alınacak öğrenci sayısı toplamı tesbit edilmeli ve özel okulların alacakları öğrenci sayısı kamu kuruluşlarının alacakları ile ihtiyaç arasındaki farktan fazla olmamalıdır. Kamu kuruluşlarının gelişmesini engelleyen mevzuat değiştirilip bu kuruluşlar yurdun her tarafında geliştikçe, özel okullara düşen payın azalacağı tabiidir.

9 — özel okullarda mevcut olması gereken kontrol daha genişletilmeli diplomaya esas olacak temel, uygulanmalı ve meslekî derslerin madde 2 de tarifî yapılan «Kurul» tarafından seçilenlerinden öğrenciler, gene aynı kurul tarafından seçilmiş jüri önünde sınava girmelidir. Temel bilgilerin oluştuğu İlk yıla beraj niteliği kazandırılması, öğrencilerin de yararına olacak bir tedbirdir.

10 — Resmî ve özel okulların müfredat programlarında benzerlik sağlanmalıdır. Gerekli kitap ve notlar hazırlanarak öğretimde de birliğe varılması lüzumludur. Bu takdirde çeşitli kuruluşlar arasında yatay ve dikey geçişler kolaylaştırılmış olur.

11 — Teknik Üniversite ve resmi teknik okullar, teknik öğretime intisap edeceklerden aradıkları bilgi çeşitleri ve seviyelerini daha açık belirtmeleri ve bu hususta Millî Eğitim Bakanlığınca ile anlaşmaya varmalıdırlar.

12 — Sanat enstitüleri mezunlarının, mühendis olarak yetişmeye yeterli formasyona sahip olmadıkları, mühendis okulları giriş İmtihanlarında ve öğrenimleri esnasında da başarı gösterememeleri ile sabittir. (İ.T.Ü. Teknik Okulunda geçirilen tecrübe bir başka delil teşkil eder). Bu öğrenciler ve çeşitli sebeplerle iyi yetişmemiş lise mezunları için Hazırlık Sınıfları kurularak, yetiştirilmeleri cihetine gidilmelidir.

13 — özel okullarda ders verecek üniversite öğretim üyeleri ve devlet yüksek öğretmenleri dışındaki öğretim elemanlarının nitelikleri 2.

madde de yazılı «kurul» tarafından tespit edilmeli, kurulun onayından sonra tayinleri yapılabilmelidir.

Senatomuz bu İslâhat tedbirlerini incelerken şu kesin kanaata vajrmiştir ki, bu tedbirlerin tatbikatı sonunda «özel Teknik Okulların» sosyal bünyemizin müsaade edebileceği ödeme imkânları dahilinde kar getiren bir ticarî müessese, olarak yaşamaları imkânsızdır. Dünyada eğitim konularına ciddi olarak eğilmiş hiç bir memlekette de bizdeki tatbikatına rastlamak kabil değildir. Bu memleketlerde mevcut özel teknik öğretim müesseseleri öğrencilerden aldıkları paralarla genel harcamalarının cüz'i bir kısmını karşılamaktadır. Esas gelir kaynaklarını vakıflar, sanayiden temin ettikleri ek gelir ve bağışlar ve hükümet yardımları teşkil etmektedir.

O halde memleketimizde bu konuda âcil olarak yapılacak şey evvelâ kamu kuruluşlarını daha verimli hale getirmek, özel okulları öğrencilerin belirli bir ücretle masrafına katıldıkları vakıflar haline sokmak ve bunun dışında hiç bir özel teknik okul açılmasına müsaade etmemektir.

Gittikçe çoğalarak, çözümlenmesi ileride Devlete daha da zor problemler yaratacak olan özel okulların, kısa ve uzun vadeli tedbirlerle İslah edilmesi hareketine derhal geçilmelidir. Bilhassa 3 ay önce haber vererek okul kapamanın sağladığı sorumsuzluk durumu ve bu müesseselere sadece ticarî nitelik kazandıran maddeler tezelden değiştirilmelidir.

Bu tedbirler, özel okulları sayıları azalıp seviyeleri yükselen, amacı kazanç olmayan vakıf müesseseleri haline getirecek, hem geçiş devrinin zararları azalacak hem de neticede memleket ve meslek kazançlı çıkacaktır.

Son olarak, resmî kuruluşların gelişmesini önleyen, tazminata hâle getirme, 7244 sayılı kanunun, 3. maddesindeki tahditler, g-ee öğretiminin işler hale getirilememesi gibi engelleri ortadan kaldırarak Devletin büyük fedakârlıklarla bu seviyeye getirdiği öğretim üye ve yardımcılarından, onları gerekli geçim seviyesine kavuşturarak ve resmî kuruluşları çoğaltıp genişleterek faydalanmanın yüksek öğretim ihtiyacını karşılamak için en çıkarlı yol olduğunu da hatırlatmak icap eder.

Sonuç olarak, İstanbul Teknik Üniversitesi Senatosu, mevcut özel okulların İslah edilip vakıf haline getirilmesi ve öngörülen kontrol düzenleme örgütü kurulup işleme başlayıncaya kadar yeni özel okulların açılmasına müsaade edilmemesini Hükümete ve Yasama organına arz etmekle, ileride büyük sorumluluklara yol açacak gelişmeleri önlemek İstemekte ve bu suretle kaçınılması caiz olmayan bir memleket görevi yaptığı kanısında bulunmaktadır.